

op. 1994

Popruch m. 2:265

20.01.2005

Handwritten signature

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
 w Muzeum Pomorskiej Floty i Marynarki
 oraz Wojskowej Akademii Technicznej
 ul. Podmurze 13, 81-100 Gdynia
 tel. 58 348 56 85 22 186
 fax 58 348 56 85 22 186
 e-mail: fozak@wp.pl www: fozak.wzcha.pl
 REGON 1420870502736
 KRS 000001162
 NIP 82 1090 1506 0000 0000 5002 0244

Lipno

WSK AK

†† Grabowska Klara
 ps. Klara
 zam. Zasowska

M:269/269 Pom.¹

SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI

Grabowska Klara.....
T- W- 269/269 Pom.....
Lipno WSK AK.....

- I./1. Relacja k. 4 s, 1-4
- I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora —
- I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora —
- II. Materiały uzupełniające relację —
- III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —
- III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r.
- III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —
- III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 —
- III./5. Inne ...
- IV. Korespondencja
-
-
-
- V. Nazwiskowe karty informacyjne k. 5
- VI. Fotografie dwa albumy - koperta
Grabowska A 908 a

I/1. Relacja

1. Relacja Klary Grabowskiej ze
skomów Elżbiety Zawackiej, rękopis oryg. k. 1 s. 1
2. Relacja Agoty Grabowskiej o działal-
ności sióstr, w tym Klary Grabowskiej,
rękopis mps, k. 3 s. 2-4

26879. Proba biogramu Lipno AK 1

Grabowska Klara

ur. 1919 r.

przed wojną i w czasie wojny zamieszkała
w Szeplim pow. Lipno.

w czasie okupacji pracowała jako
ekspedientka w drogerii u Marlewskich w Szeplim.

przeżyła podziemne życie w 1942 r.

Pracowała podziemnie jako oficerka polska
do obrotu.

Następnie była opiekunką biurokracji dla
rodziny PK jako również zbieraczka materiałów
i unosiła opatrunkowe z apteki i drogerii
Marlewskich dla przyszłego szpitalika, który
na wyjazd alibi, zbijał się w ich domu.
Zapasy wywoziła już 1 i 3

Następnie pracowała z siostrami Haliną, Agatą i Rezią,
oraz Marią Sobocińską i Haliną Zasowską.

Elżbieta Zasowska - rel. Rezi Grabowskiej

Relacja Grabowskiej Agaty ur. 1925 r., zam. w czasie okupacji w Skępem pow. Lipno, a obecnie w Toruniu ul. Jagiellońska 21a m18 z działalności okupacyjnej Klary, Haliny i Agaty Grabowskich.

Siostry moje : Klara, Halina, i Regina należały do AK i

✓ Dzwiazane były w swej pracy konspiracyjnej z Marylą Sobocińską zam. w Skępem- Wymyślin , a obecnie w Warszawie / Wesola ul. Starzyńskiego 11/ oraz z Heleną Zasowską z Wymyślina /obecnie Głodek, zam. Bydgoszcz Stary Rynek 1 /. Regina i Halina były łączniczkami i jeździły do Torunia do pań, które one nazywały ciociami , babkami /z Warszawskiej 6 czy 8/ .

✓ Najstarsza siostra Klara ur. 1919 r. składała przysięgę AK przed Heleną Zasowską, w jej domu w roku 1942 /prawdopodobnie/

Z działalności Klary przypominam sobie takie fakty jak:

1. szycie opasek białe - czerwonych dla żołnierzy AK
2. zbieranie lekarstw i materiałów opatrunkowych dla przyszłego szpitala którego częścią w razie akcji zbrojnej miał być dom w którym zamieszkiwałam. Lekarstwa Klara kupowała lub otrzymywała darmo z apteki Nerlewskiego w Skępem. /Pan Nerlewski sprzedając lekarstwa wiedział komu będą służyły./ Materiały opatrunkowe brała z drogerii drugiego Nerlewskiego, u którego Klara pracowała kilka lat jako ekspedientka ./Klara pracowała tylko w drogerii/ Lekarstw nabierała pełną skrzynię objętości około 1 m³.
3. Otrzymywałam też od niej z drogerii wodę amoniakalną /wiele litrów/ którą ja dostarczałam Marii ^{Napiórkowska} Napiórkowskiej /dawnej bibliotekarce z biblioteki parafialnej w Skępem / będącej łączniczką z grupami partyzanckimi przebywającymi w lesie. Woda amoniakalna służyła im do polewania wejścia do bunkrów podziemnych ,aby psy gończe traaciły tam trop .
✓ Maria Napiórkowska została wywieziona przez Jachtkomando do Brodnicy i tam zamordowana nie zdradziwszy nikogo.
4. Oprócz wody amoniakalnej dostarczałam Marii N. artykuły żywnościowe w niedużych kilogramowych ilościach.
4. Siostra moja Klara posyłała oficerom polskim /będącym dla niej obcym paczki żywnościowe do oflagu .

Halina Grabowska / z męża Waruszevska / ur. 1922 r. zmarła w 1975r.
Ostatnie lata zam. Lipno Al. 1 Maja 22 m5.

W czasie wojny Halina najpierw pracowała u krawca Polanowskiego jako krawcowa, następnie sama w domu miała mały warsztat krawiecki przez krótki okres, a potem pracowała w urzędzie gminnym w Skępem jako biuralistka. Podjęcie tej ostatniej pracy było uzgodnione z AK.

1. Halina szkoliła przyszłe pielęgniarki, które miały pracować w szpitalu który miał objąć również nasz dom. Szkoliła nas młodsze siostry, oraz koleżanki nie należące do AK, mówiąc im że to tak na wypadek bitew w tej wojnie.

Halina nauczyła się robienia zastrzyków i zdobyła podstawową wiedzę z udzielaniu pierwszej pomocy w nagłych wypadkach i popularnych chorobach od doktora Zmysłonego zamieszkującego wtedy w Skępem, oraz na obozach PWK /Przysposobienie Wojskowe Kobiet /jeszcze przed wojną. / Dr. Zmysłony już nie żyje, żyje natomiast jego syn /

2. Halina była łączniczką i jako taka przewoziła różne papiery, rozkazy oraz broń.

Pamiętam taki przypadek, gdy któraś z nich przewiozła futerał od skrzypiec pełen rewolwerów,

Papiery przewoziły częste zaszyte w kołnierzu czy w pasku płaszcza, albo zaszyte gdzieś pod podszewką. Cienką bibułę obwodziła wełną i jako ozdobę /wówczas modną /miała przyszytą, czy przypiętą do kołnierza płaszcza. Przeważnie jeździły pociągami.

3. Jako pracownik urzędu gminnego w Skępem zrobiła Halina wiele dobrego. Wykradała z kasy pancernej burmistrza blankiety do dowodów osobistych, stemplowała je potrzebnymi pieczętkami no i wynosiła je na zewnątrz Urzędu. Czyniła to w bardzo krótkim czasie, gdy burmistrz otworzył już kasę pancerną i zostawiwszy ją otwartą wyszedł na krótką chwilę do innego pomieszczenia biurowego. Wtedy państwo Małkiewiczowie /Polacy którzy prowadzili w gminie księgowość i chyba do dziś mieszkający w Skępem / stawali na zewnątrz drzwi prowadzących do gabinetu burmistrza, a Halinę wewnątrz zamkniętą robiła co należało.

Halina również pilnie obserwowała kartotekę Polaków podczas wizyty gestapo w urzędzie gminnym. Choć z dala /około 2-3 m / potrafiła wynieszkować czyją kartotekę wyjmowano. W ten sposób zostało ostrzeżonych kilka osób przed aresztowaniem, zwłaszcza w okresie przed wybuchem powstania w Warszawie.

Np. dzięki niej nie był aresztowany Józef Drabiński ze Skępego, zamieszli obecnie w Warszawie.

Halina wydawała czasami w zastępstwie za p. Korykorę zezwolenia na ubój. Wydawała zawsze tych zezwoleń wielokrotnie więcej niż zezwalały na to niemieckie przepisy.

Jako biuralistka Halina pracowała przy wydawaniu kartek żywnościowych.

Najmłodsza moja siostra ^{in Elżmnia} Regina ^{ur.} 1929 r. mieszka obecnie we Wrocławiu ul. Kościuszki 64 m 6 / z męża Czekotowska /

W pracy konspiracyjnej współpracowała z siostrą Haliną i Marylą Sobocińską.

Przysięgę składała przed Marylą S. / w 1942 lub w 1943 roku. / Regina miała wtedy 14 - 15 lat i nie wyglądała podejrzanie. Ona najczęściej jeździła do Torunia dokąd zawoziła głównie różnego rodzaju bibułę zakonspirowaną naróżne wcześniej już opisane sposoby.

Z innych schowków wykorzystywanych do przewożenia różnych materiałów Organizacji przypominała mi Regina takie jak termosy, bibuła w paczkach tytoniu, latarkach kieszonkowych itp.

Jej wiek, dziecianny wygląd oraz niezła znajomość języka niemieckiego ogromnie ułatwiała przewożenie wiadomości i różnych materiałów.

Sposoby unikania rewizji należało stosować różne w zależności od sytuacji jaka zaistniała w danej chwili.

Kiedyś Regina uniknęła łapanek na dworcu kol. w Toruniu dzięki handlarce kon., między które się wkręciła gdy zauważyła że dają żandarmom niemieckim łapówki. Chwyła szybko kosz z kurami w ten sposób w drugiej ręce przeniosła szczęśliwie teczkę wypchaną niebezpiecznym ładunkiem. Regina pracowała około jednego roku w sklepie z materiałami u Neskiego, gdzie w miarę swoich możliwości pomagała Polakom sprzedając bez punktów szczególnie kobietom ciężarnym tetkę i flanelę.

Siostra nasza Barbara nie była wtajemniczona w naszą pracę konspiracyjną, gdyż pracowała i mieszkała w Lipnie.

Ja natomiast, chociaż nie należałam do AK, gdyż byłam chora poważnie na tarczycę / choroba Basedowa / i uznana przez Niemców za niezdolną do pracy, włączona byłam do pracy konspiracyjnej.

Poza opisanymi już wyżej kontaktami z Marią Napórkowską, obsługiwałam wraz z matką 2 panów z kierownictwa AK którzy u nas mieszkali przez 3 tygodnie. Przynosiłam posiłki ugotowane przez matkę oraz spełniałam wszystkie niezbędne czynności związane z ich pobytom w kryjówce, której przez cały ten czas nie opuszczali.

Jeden z tych panów był w randze pułkownika, drugi majora.

Agata Grabowska
Zawach
1947

T:K:269/269 Pom.

Lipno

Grabowska Klara

✓. Karty informacyjne

№. 5

1. 2. Rel. 269/Pod. 3. WSK Saut. ob. Lipin ↑

4. Grabowska Klara 5. Grabowska
 z uszka Zasowska

6. Klara 7. Grabowska

8. Leon 1939 9. ur. 1919 r.

10. 59550 Wojciechów, Wiszka
 Robotnicze Blok Fm 6
 woj. Jeleniogórska

11.

12. Wąpłeczek rel. Rychy, Klasy, Regiony
 Skierszynie Cielist, Brygidy oparuf
 Cioterek FK sturidemo, Wycyżtanin
 K 139/14350 parochia o/a oflagu
 MW 23115

Rel. 269/Poz

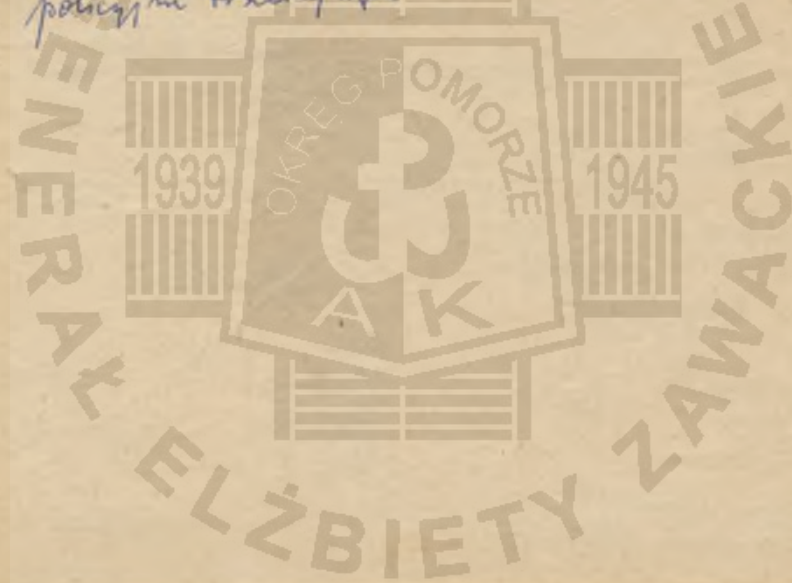
17 K
Lipno 3

Grabowka Klawa z m. Zasavki
 nr. 1913 ~~zawieszka Zasavki z Lipne~~
 dropery z m. Skopce (rodzina m. z grupy)
 mieszka we ~~Grabowce~~ 59-550 Wojciechów, Osiedle Robotn.
 dostawca Zasavki Helene ~~Blak F m 6~~ keli i opatrunki
 miała też kontakt z m. Sobociński
 zaproszony przez Helene Zasavki 1942? lub 1973
 wog. Ryżki " 4 Grabowski
 Klawa Skopce
 Haline
 Hgate
 Repine? jedne z Tarni'a

Styczeń opasak
Zbieranie lekarstw

verte

Wielkie skrynie z lekarstwami (1 m³)
woda amoniakalna wiele litrów dostarczonej or-
staryta do paleniska wysłać do biuro, aby przy
policzonym trasyty wpał

(268) AK

LIPNO

GRABOWSKA KLARA

ur. 1918r.

rodzice:

- ret. K. Zmarzka
- ret. H. Grabowski
- ret. M. Sobociński
- inf. S. Wasicki

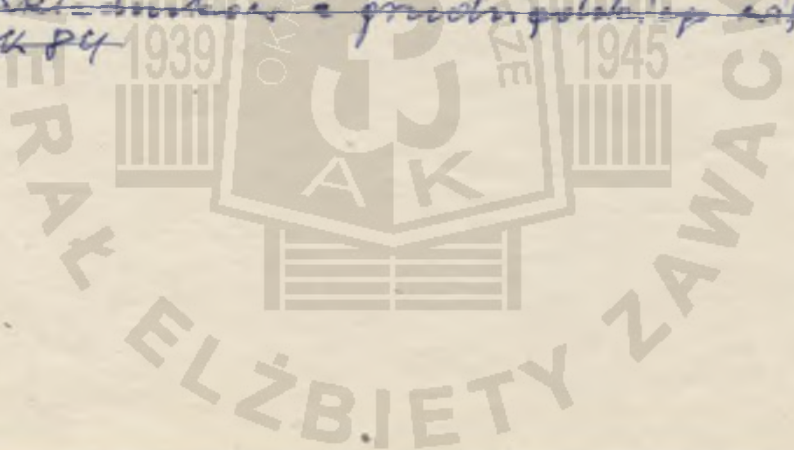
44

267, 268, 269, 270 P

Lipno 5
17K

Grabowski Klara Augusta Halina Regina
vel. Sobocińska Marii (156 P)

Grabowski rokrocznie sypki przygotowu-
jąc akcje wycofania pociągów Cierpc-
Koniaków pod Skępem ~~całym rozłożeniem~~
~~ciężarówkami a grubo gotującą się~~
SK 84

Grabowska Klara

